

A 'sharing economy' fenntarthatósági szempontú értékelése

„Fenntarthatóság, klímaváltozás, dekarbonizáció”

Az LCA Center Egyesület és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem konferenciája

2023. november 7.

Dr. Zilahy Gyula

egyetemi tanár

BME GTK Környezetgazdaságtan és Fenntartható Fejlődés Tanszék

A megosztáson alapuló (közösségi) gazdaság fogalma

A közösségi gazdaság lehetővé teszi egyének és csoportok számára, hogy kihasználatlan eszközeik segítségével bevételre tegyenek szert. Ilyen módon a fizikai eszközök szolgáltatásként megosztásra kerülnek (PWC, 2015)

Problémafelvetés

- ▶ A közösségi gazdaság számos fenntarthatósági (gazdasági, társadalmi, környezeti) előnyt ígér, azonban:
 - A gyakorlatban az előnyök mellett hátrányok is jelentkeznek
 - Az egyes hatások nehezen azonosíthatóak és különösen nehezen mérhetőek
 - Ennek következtében nem egyértelmű az összhatás
 - A pontos hatások ismeretének a hiányában pedig kérdéses, hogy milyen gazdaság- és környezet-politikai eszközöket érdemes alkalmazni

A közösségi gazdaság (sharing economy) feltételei

- ▶ A technológia fejlődése
- ▶ A klímaváltozás és az erőforrások szűkössége
- ▶ Gyors városiasodás
- ▶ Demográfiai és társadalmi változások (PWC, 2015)

A közösségi gazdaság mérete világszerte és az EU-ban

2015 -> 2025: 15 Mrd USD -> 335 Mrd USD

The Cost of Non-Europe in the Sharing Economy c. jelentés az EU-nak:

- ▶ 572 milliárd eurós gazdasági potenciál
- ▶ Az akadályozó tényezők figyelembe vételével:
 - ▶ rövid távon: 18 milliárd
 - ▶ közép- és hosszú távon: 134 milliárd éves haszonnal

Forrás: Goudin, 2016

A közösségi gazdaság az erőforrások szempontjából

- ▶ A korábban nem használt, a piacon kívül rekedt erőforrások az innovatív platformok segítségével a piacra lépnek (üres ülések az autóban, használaton kívüli ágy, szoba, stb.) - a pozitív környezeti hatás lehetősége
- ▶ ‚Mid-grained’ jószágok (Benkler, 2004)
- ▶ A bizalom szerepe - a bizalom internalizálása az értékelési rendszerek segítségével
- ▶ Néhány közösségi gazdaságban működő vállalkozás gyors növekedése - monopolisztikus piac

A közösségi gazdaság jellemzői

- ▶ A kereskedés tárgyául szolgáló erőforrásokkal kapcsolatban a platformok működtetői számára az a fontos, hogy *kellő mennyiségben és minőségben rendelkezésre álljanak* és sokan meg akarják osztani azokat
- ▶ Az erőforrások hatékonyabb felhasználása ezért számukra csak egy *melléktermék*, ami kedvező image-et teremt és marketing célokra kihasználható
- ▶ A közösségi gazdaság létrejötte és sikere magyarázható a *tranzakciós költségek* megközelítésével is

Gazdasági vonatkozások

- ▶ Milyen hozzáadott értéket termel a közösségi gazdaság egy-egy ország vagy az Európai Unió számára?
- ▶ Várható-e, hogy ez a buborék is kidurran egyszer, amint az az informatikai cégek esetében történt a 2000-es évek elején?
- ▶ A közösségi gazdaság nem hoz létre új eszközöket; a közösségi gazdaság által meghódított szektorok általában alacsony hozzáadott értékkel jellemezhetőek és alacsony képzettséget igényelnek

Gazdasági vonatkozások

- ▶ A közösségi gazdaság keretein belül nyújtott szolgáltatások hatékonysága alacsonyabb lehet, mint a hagyományos vállalatok szolgáltatásaié
- ▶ A közösségi gazdaság gyakran a hagyományos vállalkozások által kínált termékeket és szolgáltatásokat váltják ki - kérdés, hogy az új tevékenységek és munkahelyek meghaladják-e azoknak a számát és mértékét, amit kiszorítanak a piacról

Gazdasági vonatkozások

- ▶ A közösségi gazdaság befolyásolja a fogyasztói döntéseket például előnyben részesíthetik a nagyobb, drágább megoldásokat, illetve gyakrabban le kell cserélniük a termékeket a megnövekedett használat miatt
- ▶ A közösségi gazdaság felveti a szolgáltatások után fizetendő adó kérdését - ez egyenlőtlen versenyhez is vezethet. Másrészt az elektronikus tranzakciók megteremthetik a hatósági kontroll feltételeit

Társadalmi vonatkozások

- ▶ A közösségi gazdaság a szolgáltatások hatékonyabb szervezése és/vagy az alacsonyabb szabályozottság okán olcsóbban tud a már meglévőkhöz hasonló szolgáltatásokat nyújtani.
- ▶ Jövedelmet, illetve kiegészítő jövedelmet jelent a társadalom azon tagjai számára, akik valamilyen oknál fogva nem tudnak vagy nem akarnak a hagyományos üzleti vagy közsférában érvényesülni.
- ▶ A közösségi gazdaság újradefiniálja a munka fogalmát és ezáltal jelentős hatást gyakorol a munkaerőpiacra. Újra kell gondolni a társadalmi védőháló kérdéskörét, ami jellemzően a fizetéshez kapcsolódik.

Társadalmi vonatkozások

- ▶ A munkaszerződést egy szolgáltatás értékesítése váltja fel. A közösségi gazdaság résztvevői nem alkalmazottak, ezért nem jogosultak minimális bérre, illetve egyéb, a társadalombiztosítás által nyújtott szolgáltatásokra.
- ▶ Bár általánosan elfogadott, hogy közösségi gazdaság csökkenti a jövedelmi és vagyonkülönbségeket, azonban egyes társadalmi csoportok újfajta kirekesztésére is lehetőséget ad. A közösségi gazdaság által alkalmazottak túlnyomó többsége fiatal, fehér, egyedülálló férfi.

Társadalmi vonatkozások

- ▶ A közösségi rendszerek működéséhez oly fontos értékelési rendszerek is kirekesztéshez vezethetnek.
- ▶ A hagyományos termék- és szolgáltatás-piacokon kialakított fogyasztóvédelmi szabályok a közösségi gazdaságban gyakran nem alkalmazhatóak.

Környezeti vonatkozások

- ▶ Az erőforrások hatékony felhasználása és egyúttal a káros kibocsátások veszélyességének és mértékének a mérséklése a környezetvédelem egyik alapvető feladata. A közösségi gazdaság ezt úgy valósítja meg, hogy a kihasználatlanul maradó eszközöket bevonja a gazdaságba.
- ▶ Az *visszapattanó hatás* (rebound effect) kérdése a közösségi gazdaság tekintetében is releváns lehet, hiszen a közösségi gazdaságban való részvétel többlet bevételhez/megtakarításhoz vezet, amit más piacokon lehet elkölteni.

Környezeti vonatkozások

- ▶ A közösségi gazdaság szereplői hagyományos vállalkozásokat szoríthatnak ki a piacról. Hatékonyabb-e az új a réginél (pl. elektromos taxi-flotta)
- ▶ Nehezen számszerűsíthető, hogy milyen hatással vannak a tömegközlekedésre, az úthálózatra, a parkolóhelyek kialakítására? Hogyan integrálhatók a meglévő infrastruktúrába?

Az OSZKAR.COM 'drive share' platformja

Spórolj az utazáson!

Telekocsizz Oszkárral jó hangulatban! [Így működik](#) >

Több mint 1 millió autós hirdetés

Rita 44 éves Ápoló

"Mindenki nagyon empátikus, megbízható"

Oszkározni mindinkább természetesen az olcsóbb vitelár miatt, az ismerkedés és annak tudata miatt szeretek, hogy én is segíthetek ezzel másnak az útiköltségének csökkentésében. Minden alkalommal

Botond 58 éves főiskolai oktató

"Telekocsival élvezet az utazás"

Mint autós, aki rendszeresen utazik, nagyon hasznosnak találom. Egyrészt a költségmegosztással mindenki jól jár, másrészt rengeteg új és érdekes emberrel ismerkedhetek meg. Telekocsival élvezet az utazás :-)

Szűcs 29 éves gyógyszerész

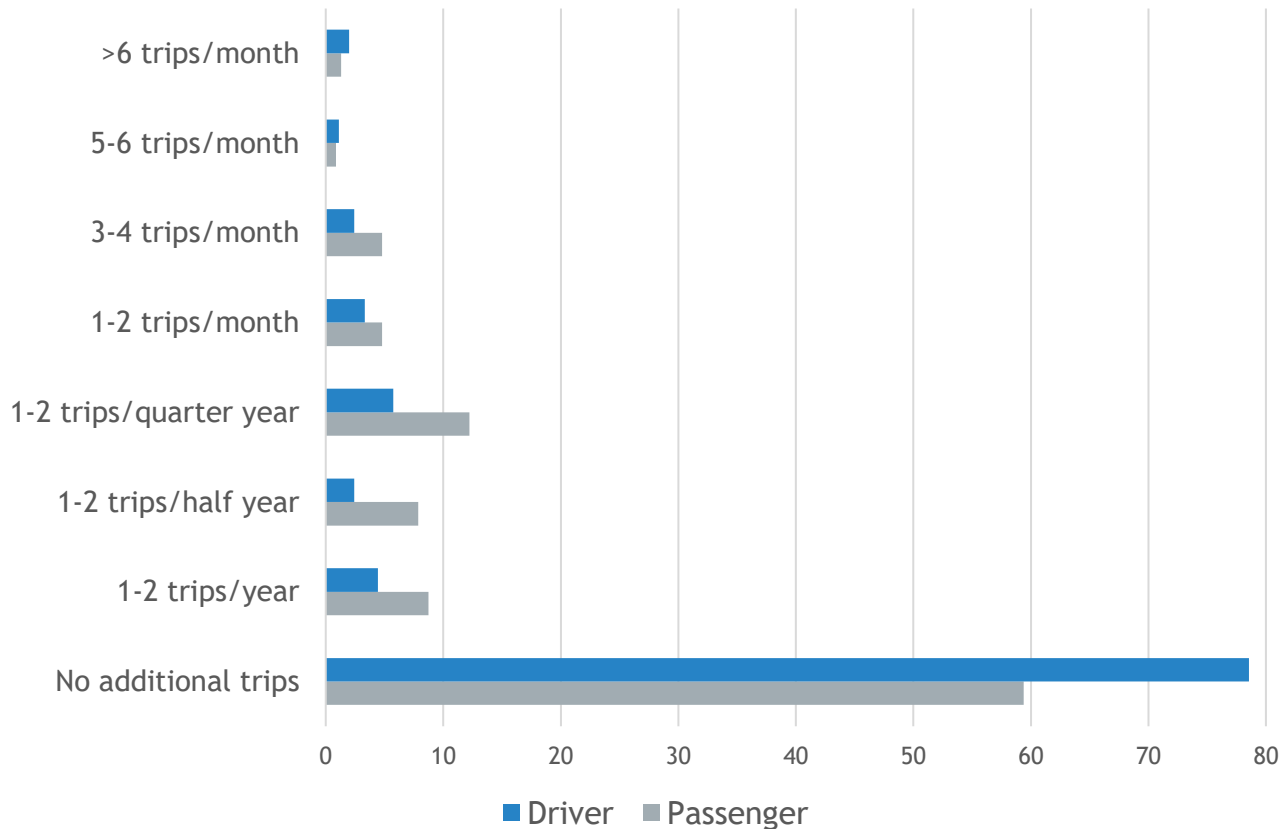
"Sokan kérdezik, hogy hogyan van bátorságom fiatal lányként egyedül beülni idegenek autójába?"

Sokan kérdezik, hogy hogyan van bátorságom fiatal lányként egyedül beülni idegenek autóiába? Több mint eav éve

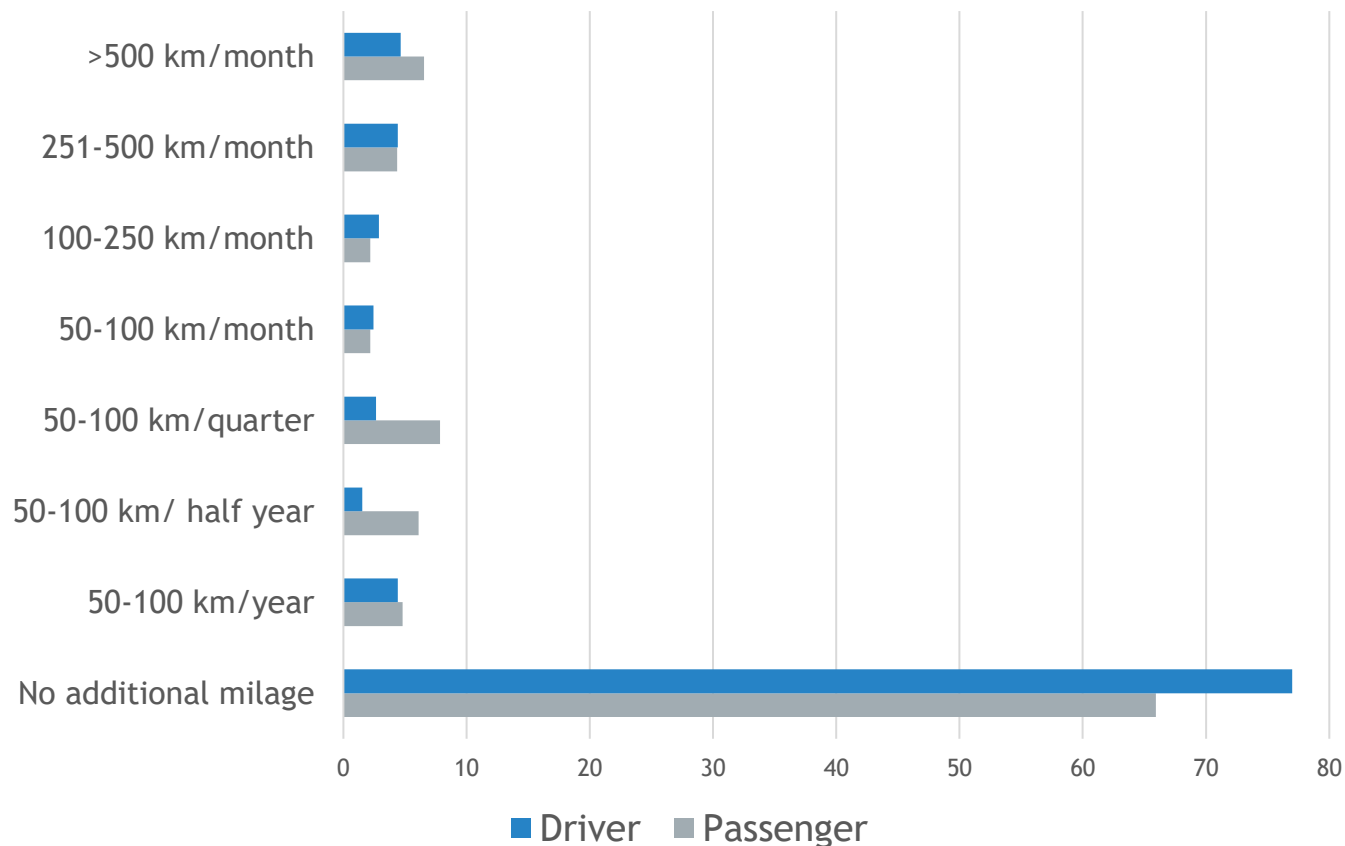
Az Oszkár hálózata

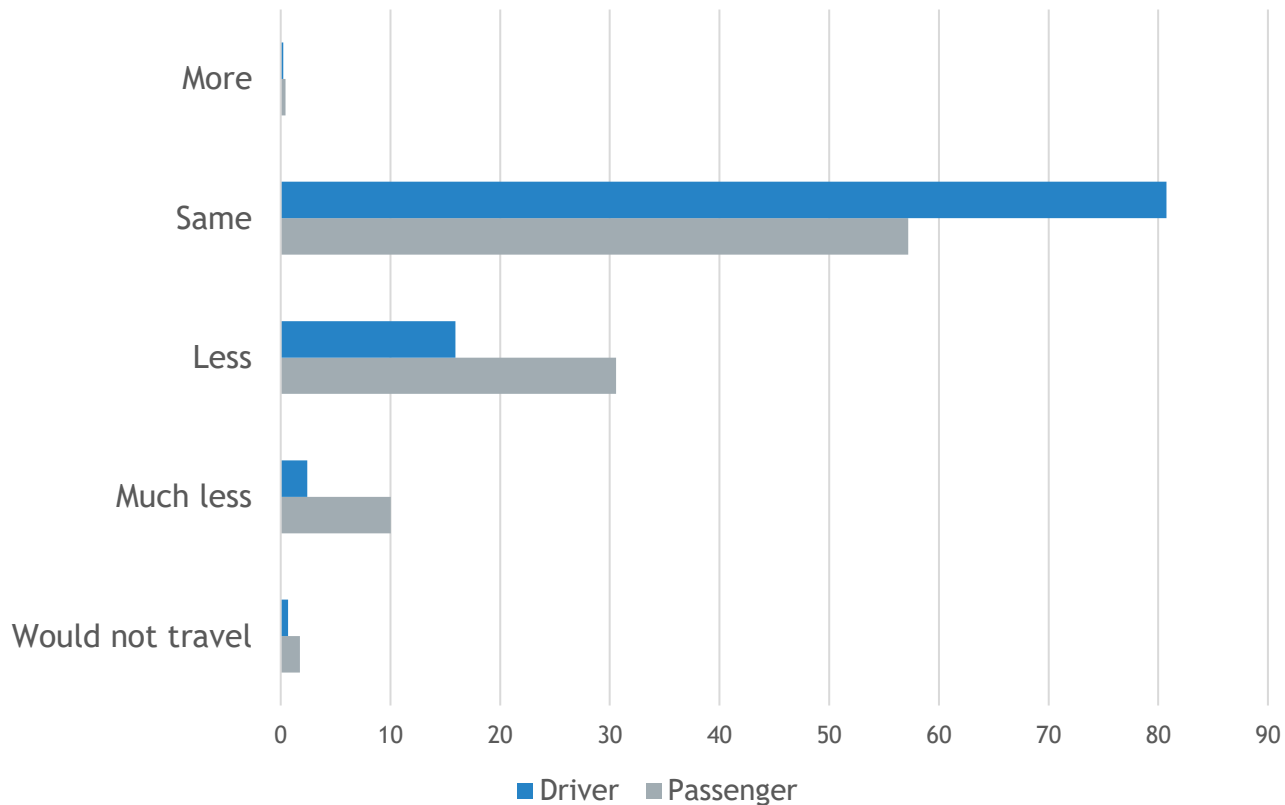
„Hány alkalommal utazik többet, amióta a platformot használja?”

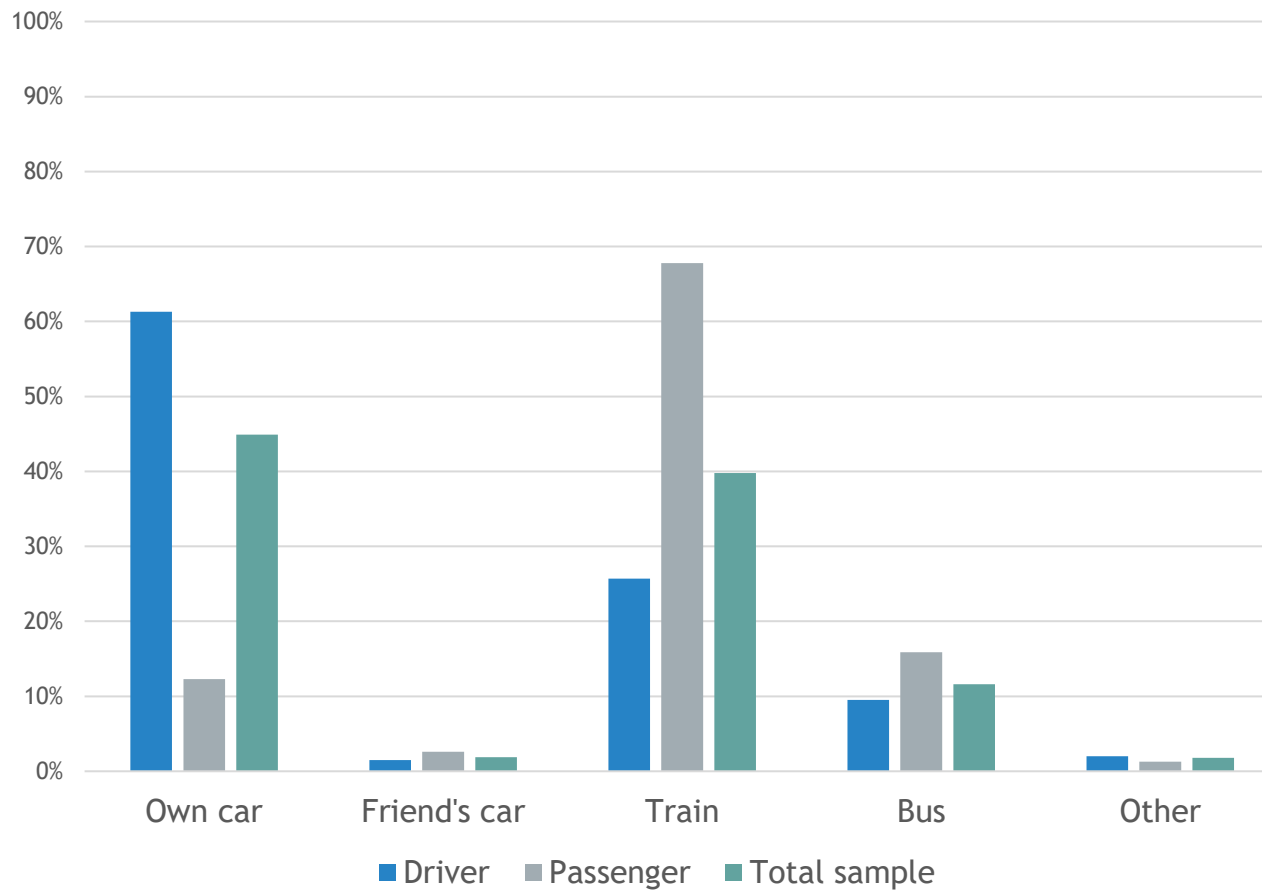
„Mennyivel utazik többet, amióta a platformot használja?”

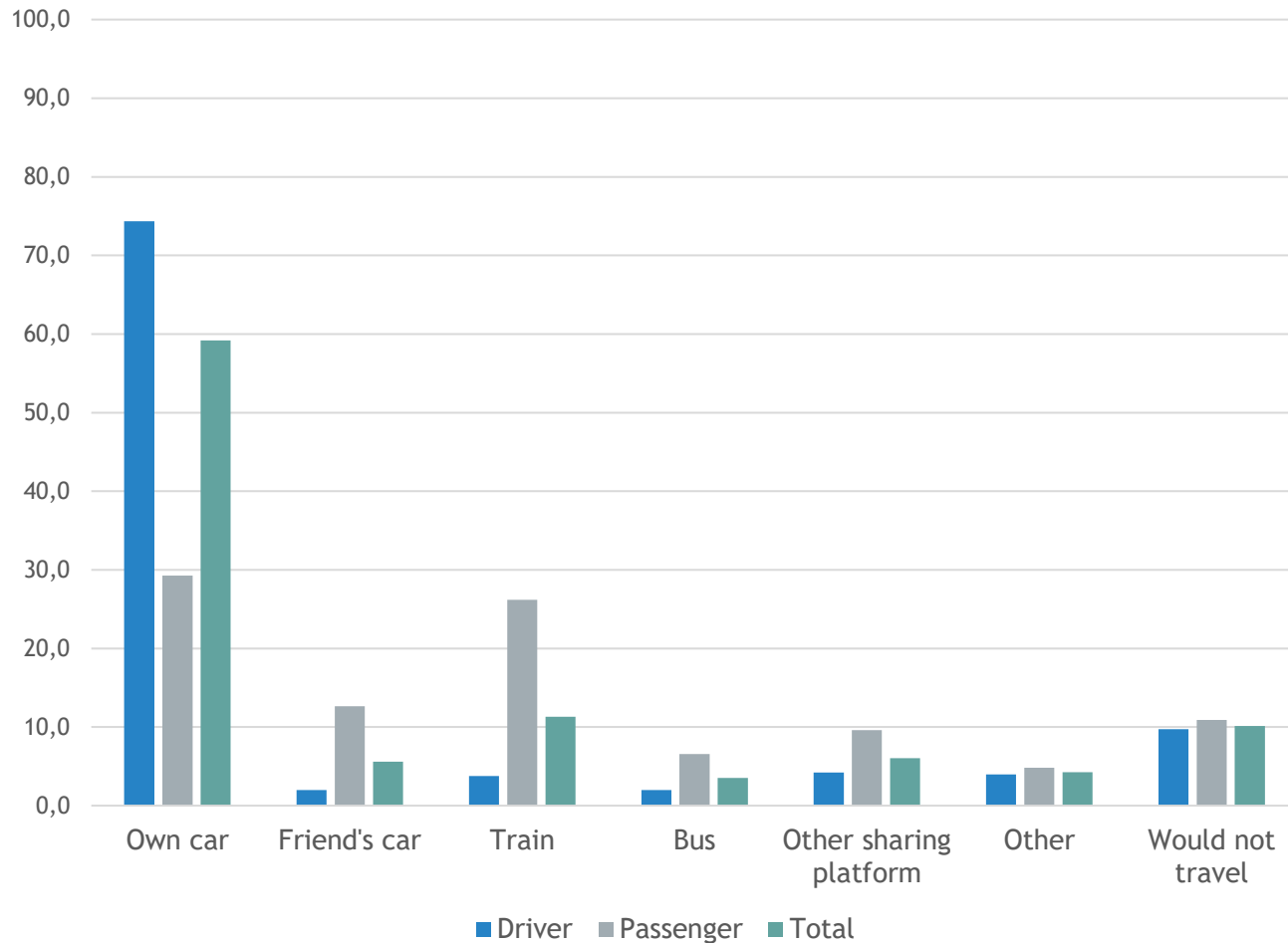
„Mennyit utazna, ha nem lenne elérhető a platform?”

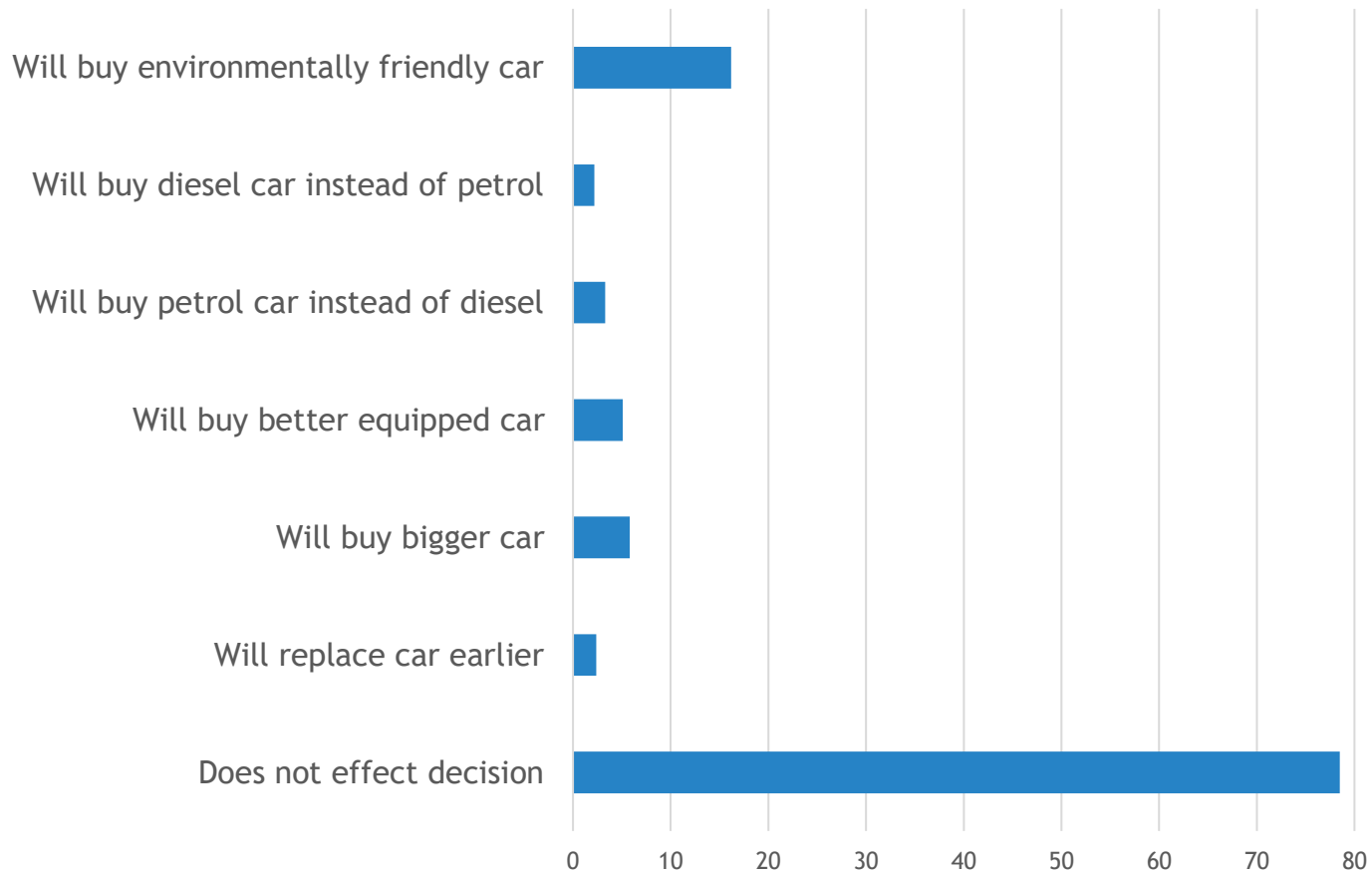
„Milyen közlekedési eszközt használt korábban?”

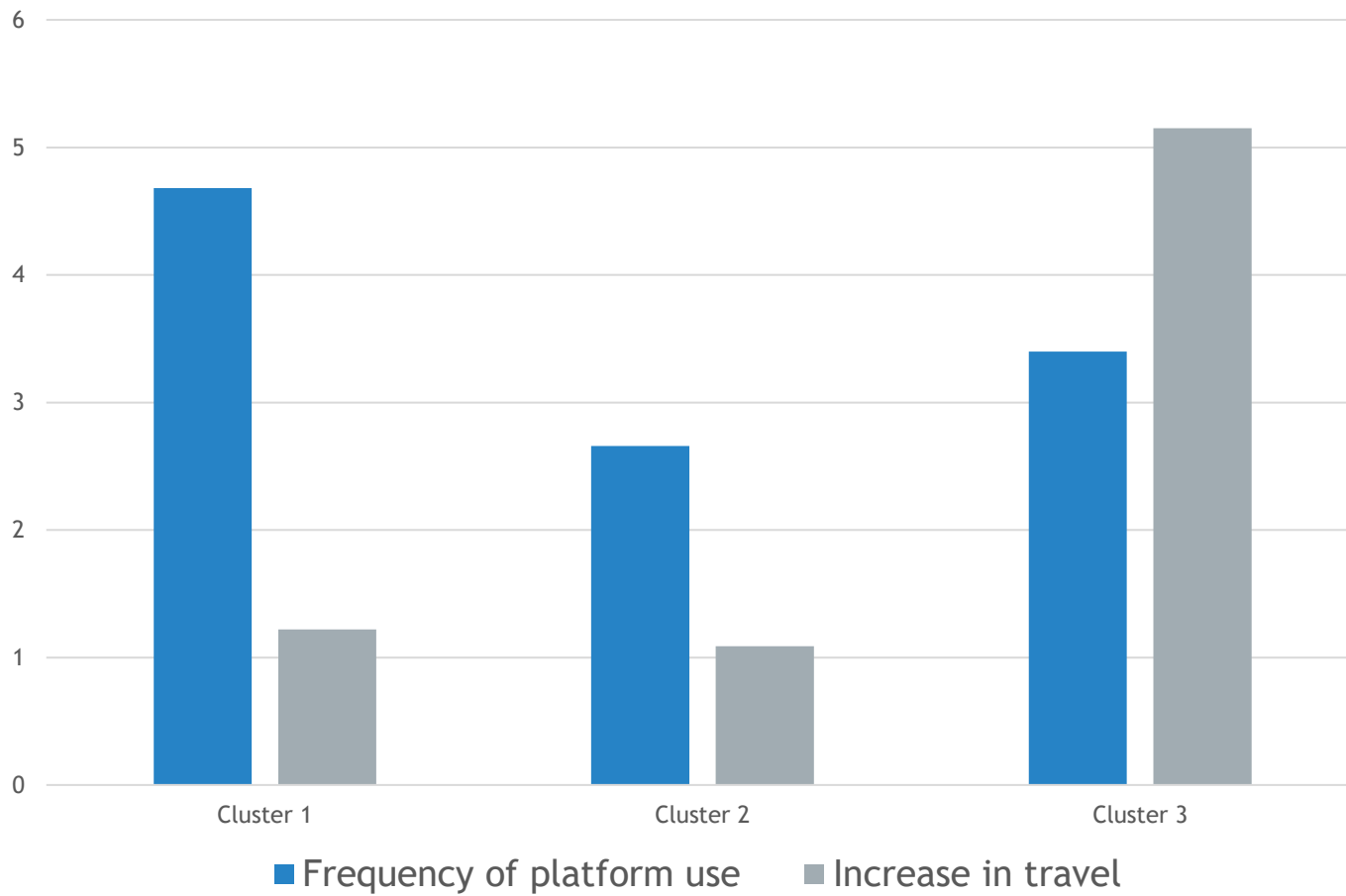
„Milyen közlekedési eszközt használna, ha nem lenne elérhető a platform?”

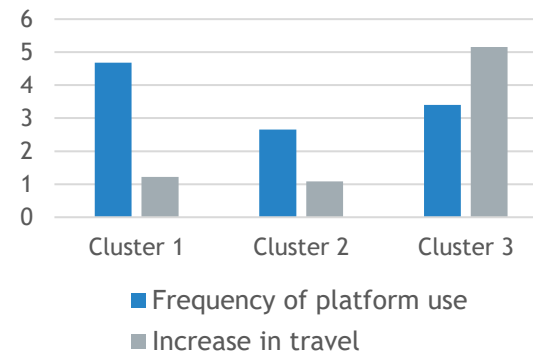
„Befolyásolja-e a platform használata következő járműve vásárlását?”

Felhasználói klaszterek

Klaszterjellemezők

	Cramer's V	,'Frequent users'	,'Non-committed users'	,'Enthusiasts'
Kor	0.185***	Fiatal	Középkorú	Fiatal (24 év alatt)
Nem	0.120***	Több nő	Több férfi	Több nő
Lakhely	0.138*	Átlagos város	Budapest és falu	Nagy város
Használat módja	0.249***	Utazó	Sofőr	Utazó
Reg. motivációja: társaság	0.122**	Átlagos fontosság	Fontos	Nem fontos
Használat motivációja: társaság	0.184***	Nem fontos	Fontos	Átlagos fontosság
Legfontosabb előny: emberekkel való találkozás	0.168***	Nem fontos	Fontos	Átlagos fontosság
Legfontosabb előny: környezet	0.134**	Nem fontos	Fontos	Átlagos fontosság
Negatív élmények	0.191***	Átlagnál ritkábban	Átlagnál gyakrabban	Átlagnál gyakrabban

Következtetések és problémafelvetés

- ▶ Az eredmények rámutatnak az életmódbeli változásokra és alátámasztják a rendszerszintű megközelítés szükségességét
- ▶ A ‚klasszikus’ értelemben vett visszapattanó hatás kimutatható, mértéke hasonló, mint más gyakran vizsgált tevékenységeknél (pl. energiahatékonyság javítása)
- ▶ A visszapattanó hatás egyéb, új formái is megfigyelhetők
- ▶ **Összegezve: a megosztáson alapuló gazdaság pozitív környezeti hatásai akár jelentősen elmaradhatnak a várttól**

Következtetések és problémafelvetés

- ▶ A megosztáson alapuló gazdaság a legtöbb területen még relatíve kicsi a hagyományos tevékenységekhez képest, de van példa az ellenkezőjére
- ▶ Fel vagyunk-e készülve rá?
 - ismerjük-e a valós környezeti és társadalmi implikációit?
 - rendelkezünk-e stratégiai elképzelésekkel?
 - vannak-e konkrét eszközeink?

Köszönöm a figyelmet!

zilahy.gyula@gtk.bme.hu